

Ε5. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΜΟΡΦΩΣΗΣ – Ο ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΚΑΙ Η ΕΡΓΑΣΙΑ – Η ΑΘΗΝΑ ΓΙΟΡΤΑΖΕΙ

«Σε ένα σχολείο της Αρχαίας Αθήνας»

Στην ενότητα αυτή:

Θα γνωρίσουμε το σκοπό και την οργάνωση της εκπαίδευσης με βάση το παράδειγμα της αρχαίας Αθήνας

Θα γνωρίσουμε και θα μπορούμε να

χρησιμοποιούμε τις έννοιες : παιδαγωγός, γραμματιστής, κιθαριστής, παιδοτρίβης, ρητορική, σοφιστής

Αφόρμηση

Διαβάστε προσεκτικά το απόσπασμα από τον Επιτάφιο του Περικλή. Πώς χαρακτηρίζει την αρχαία Αθήνα; Συζητάμε τι μπορεί να ήταν αυτό που συντέλεσε στο να αποκτήσει η Αθήνα το χαρακτηρισμό αυτό.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ Ἱστορίαι (2.41.1)	Μτφρ. Ἄγγελος Σ. Βλάχος, 2008. Θουκυδίδου Ἱστορία Πελοποννησιακοῦ Πολέμου. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας» Ι.Δ.Κολλάρου και Σίας Α.Ε.
[2.41.1] «Ἐυνελών τε λέγω τήν τε πᾶσαν πόλιν τῆς Ἑλλάδος παίδευσιν εἶναι καὶ καθ' ἕκαστον δοκεῖν ἂν μοι τὸν αὐτὸν ἄνδρα παρ' ἡμῶν ἐπὶ πλείστ' ἂν εἶδη καὶ μετὰ χαρίτων μάλιστ' ἂν εὐτραπέλως τὸ σῶμα αὐταρκες παρέχεσθαι.	[2.41.1] »Με μια λέξη, τολμώ να το πω, η Αθήνα είναι ο δάσκαλος των Ελλήνων και νομίζω πως ο κάθε μας πολίτης θα μπορούσε, με την μεγαλύτερη ευκολία και χάρη, πολλά και άξια έργα να κάνει σε πολλές εκδηλώσεις της ζωής.

Ο διαδραστικός χάρτης από το Φωτόδεντρο επιβεβαιώνει τα λόγια του Περικλή;

<https://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/9161>

Δραστηριότητα 1^η

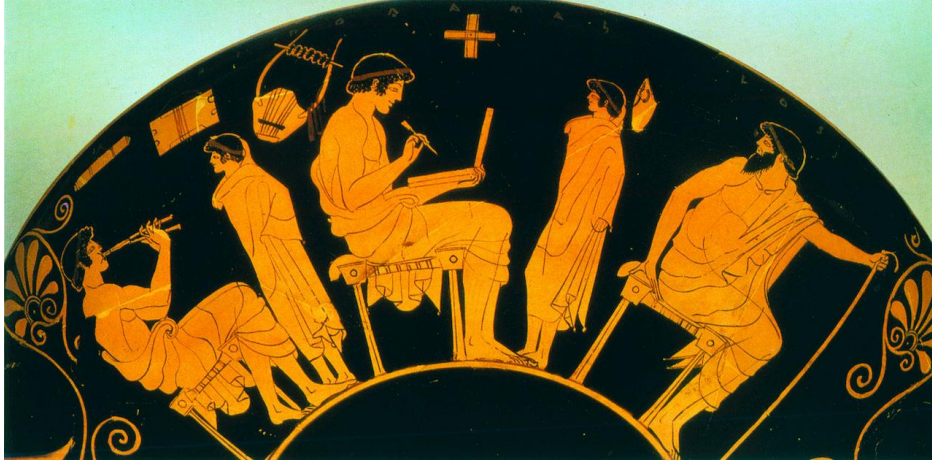
1. Α. Με βάση τις εικόνες που ακολουθούν από παραστάσεις αττικών ερυθρόμορφων αγγείων να καταρτίσετε πίνακα με τις ειδικότητες των δασκάλων και τα διδακτικά τους αντικείμενα. (Μπορείτε να συμβουλευθείτε και το σχολικό σας βιβλίο, σελ. 78)

«Εξωτερική όψη της κύλικας του Δούριδος». Πηγή: Perseus Digital Library (Φωτογραφία: Maria Daniels).

Κύλικα του Δούριδος, πλευρά Α: Σκηνή σχολείου, 490-480 π.Χ. Βερολίνο, Staatliche Museen: Antikensammlung.

Κύλικά του Δούριδος, πλευρά Β: Σκηνή σχολείου, 490-480 π.Χ. Βερολίνο, Staatliche Antikensammlung.

Το κλασικό παιδευτικό ιδεώδες συνοψίζεται στη φράση 'νους υγιής εν σώματι υγιεί'. Στη φωτογραφία, ερυθρόμορφος σκύφος με παράσταση γυμναστή που υποδέχεται και δίνει τη στλεγγίδα στο νεαρό μαθητή του, ο οποίος μόλις γύρισε από το μάθημα μουσικής κρατώντας τη λύρα του.

Berkeley, Museum of Anthropology, University of California.

© Museum of Anthropology, University of California, Berkeley.

Ειδικότητες δασκάλων στην αρχαία Αθήνα	Διδακτικά αντικείμενα	Ειδικότητες δασκάλων στο σημερινό σχολείο

Β. Ποιοι κλάδοι καθηγητών διδάσκουν σήμερα στα σχολεία σας τα μαθήματα που στην αρχαιότητα δίδασκαν ο γραμματιστής, ο κιθαριστής και ο παιδοτρίβης; (Συμπληρώστε την τελευταία στήλη του προηγούμενου πίνακα)

Δραστηριότητα 2^η

Τι ήταν οι σοφιστές;

«Αργότερα, στην εφηβική ηλικία, τα παιδιά των πλούσιων Αθηναίων, που επεδίωκαν μια υψηλή σταδιοδρομία στον πολιτικό τομέα, διδάσκονταν από τους σοφιστές τη ρητορική, την τέχνη της ορθής έκφρασης και της ικανότητας να πείθεις τον δήμο. Οι **σοφιστές** ήταν μορφωμένοι άνθρωποι, οι οποίοι είχαν συρρεύσει στην Αθήνα απ’

όλα τα μέρη της Ελλάδας, ακόμα και από τις αποικίες, και δίδασκαν στους νέους τη ρητορική με αδρή αμοιβή.»

Δραστηριότητα 3^η

Διαβάστε προσεκτικά το απόσπασμα που ακολουθεί από το βιβλίο «Ιστορία των αρχαίων χρόνων ως το 30 π.Χ. των Λάμπρου Τσακτσίρα και Μιχάλη Τιβέριου, σελ. 173:

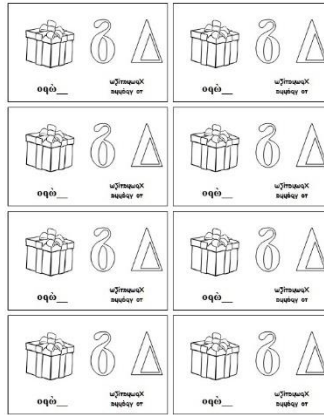
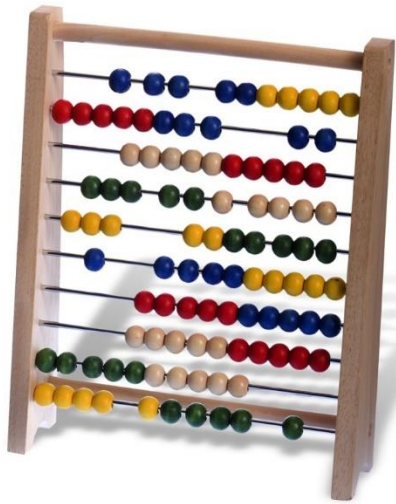
«Στην αρχαία Αθήνα, όπως και στις άλλες πόλεις, η εκπαίδευση ήταν αποκλειστικά ιδιωτική και δεν υπήρχαν νόμοι του κράτους που να την ρυθμίζουν. Οι δάσκαλοι πληρώνονταν από τους γονείς των μαθητών και ο πατέρας ήταν εκείνος που αποφάσιζε, χωρίς να υποχρεώνεται, αν θα έστελνε το παιδί του στο σχολείο.»

Ποιες διαφορές εντοπίζετε με ό,τι ισχύει σήμερα στη χώρα μας;

Δραστηριότητα 4^η

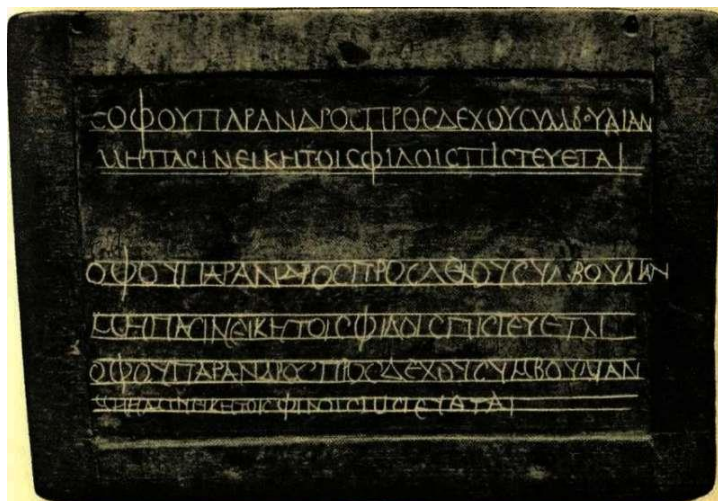
Στις φωτογραφίες που ακολουθούν θα δείτε αρχαία και σύγχρονα σχολικά είδη. Συζητήστε ποια ήταν/είναι η χρησιμότητά τους. Συμβουλευθείτε και το παράθεμα που ακολουθεί.

«Τα σχολικά αντικείμενα που χρησιμοποιούνταν στην αρχαία Ελλάδα ήταν τα επόμενα: το *γραμματεῖον* (=πλάκα αλειμμένη με κερί, πάνω στην οποία οι μαθητές χάραζαν τα γράμματα), ο *στῦλος* ή το *γραφεῖον* ή ο *κάλαμος* (=γραφίδα από μέταλλο ή κόκαλο, μυτερή από τη μια πλευρά για να χαράζει γράμματα στο γραμματείο και πλατιά από την άλλη για να σβήνει), ο *ἄβαξ* (=μικρή πλάκα για την αριθμητική, το αριθμητάρι), *πάπυροι διφθέραι περγαμηναί* (=διάφορα είδη χαρτιού, που τυλίγονταν γύρω από ένα ραβδί και φυλάσσονταν σε θήκη), το *μελάνιον* (=υγρό από μαύρη χρωστική ουσία για γράψιμο, το μελάνι), η *πυξίς* (=δοχείο με σκέπασμα για το μελάνι)».
Μ.Σπ. Καραμπάγια, Ντ. Σπ. Καραμπάγια (2000). *Αρχαία Ελλάδα, ο τόπος και οι άνθρωποι*, Ανθολόγιο Β' Γυμνασίου, Αθήνα : ΟΕΔΒ, σελ. 43

https://www.youtube.com/watch?v=AQL_P7cjX-w&ab_channel=%60%CE%99%CE%B4%CF%81%CF%85%CE%BC%CE%B1%CE%95%CF%85%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%AF%CE%B4%CE%BF%CF%85

Σε αυτό το πινακίδιο-«τετράδιο» των πρώτων μεταχριστιανικών αιώνων ο γραμματοδιδάσκαλος έχει γράψει δύο γνωμικά, για να τα αντιγράψει ο μαθητής: «**Σοφοῦ παρ' ἀνδρὸς προσδέχου συμβουλίαν**» και «**Μὴ πᾶσιν εἰκὴ τοῖς φίλοις πιστεύεται** (αντί του ὀρθοῦ «πιστεύετε»!)»

(Μαθητική πινακίδα από την Αίγυπτο (2ος αι. μ.Χ.), Βρετανικό Μουσείο).

Δραστηριότητα 5^η

Σύμφωνα με το σχολικό σας βιβλίο, «Η αρμονική ανάπτυξη του σώματος και του πνεύματος είχε τεθεί ως υπέρτατος παιδευτικός στόχος από την αθηναϊκή Πολιτεία. Η ανάπτυξη του καλού γούστου, της ευπρέπειας, της κοινωνικότητας και της οξυδερκούς πολιτικής σκέψης ήταν επίσης παραπληρωματικοί στόχοι των εκπαιδευτικών επιδιώξεων. Η μουσική κατέχει δεσπόζουσα θέση σ' αυτή τη μαθησιακή διαδικασία.»

Αν υποθέσουμε ότι έπρεπε να εξηγήσετε το χωρίο αυτό σε έναν μαθητή της Δ' Δημοτικού πώς θα μετασχηματίζατε το κείμενο;

Συζήτηση

Ποιοι πιστεύετε ότι είναι οι στόχοι του σύγχρονου εκπαιδευτικού συστήματος; Διαφέρουν από αυτούς της αθηναϊκής πολιτείας του 5^{ου} αιώνα;

Ανακεφαλαιώνω όσα έμαθα σήμερα με ένα βίντεο από δικτυακή πύλη του Μουσείου της Ακρόπολης <https://acropolismuseumkids.gr/video/4-title-3.html>

Ελέγχω τις γνώσεις μου

Σημειώστε Σ (Σωστό) ή Λ (Λάθος) στην πιο κάτω άσκηση:

1. Η εκπαίδευση στην κλασική Αθήνα είχε δημόσιο χαρακτήρα.
2. Ο παιδοτρίβης συνόδευε τους μαθητές που προέρχονταν από εύπορες οικογένειες στο σχολείο.
3. Τα παιδιά ξεκινούσαν το σχολείο σε ηλικία επτά ετών.
4. Η πολιτεία προνοούσε για την εκπαίδευση των παιδιών που είχαν σκοτωθεί σε πολέμους.
5. Την ανώτερη εκπαίδευση στην Αθήνα είχαν αναλάβει οι σοφιστές.

Επιλέξτε μία από τις ακόλουθες εργασίες για το σπίτι

1. Φανταστείτε ότι είστε ένα παιδί (αγόρι/κορίτσι) που ζει στην Αθήνα τον 5^ο αιώνα π.Χ. Περιγράψτε σε μία σελίδα του ημερολογίου σας μια συνηθισμένη μέρα σας στο σχολείο. Συγκρίνετε με μια δική σας σχολική μέρα.
2. Η αγωγή των κοριτσιών στην αρχαία Αθήνα: στόχος της αγωγής, γνωστικά αντικείμενα, σχολιασμός.

Η θέση του κοριτσιού

«Τα κορίτσια εκπαιδεύονταν χωριστά από τα αγόρια από τα έξι ως τα δεκατέσσερα έτη τους, κυρίως εντός του οίκου και με σκοπό τη δημιουργία μιας οικοδέσποινας ικανής να διευθύνει τα του οίκου της και να γίνει μια ολοκληρωμένη σύζυγος και μητέρα. Οι ορίζοντες της έφηβης ήταν περιορισμένοι στο σπίτι της, όπου αναλάμβαναν την αγωγή η μητέρα ή η παραμάννα ή και οι δύο μαζί. Αυτό όμως δεν εμπόδιζε παράλληλα με την εξάσκηση στο νοικοκυριό (μαγειρική, πλύσιμο, υφαντική) να μαθαίνουν τα ίδια σχεδόν με τα αγόρια όχι βέβαια στην ίδια έκταση και ένταση. Εκτός από ανάγνωση, γραφή και μουσική, έπαιρναν λίγες θρησκευτικές και μυθολογικές γνώσεις και, ακόμη, μάθαιναν να κάνουν λογαριασμούς και να απαγγέλλουν διάφορα επικά και λυρικά ποιήματα. Το περιεχόμενο αυτό της εκπαίδευσης οφειλόταν στο ότι οι αρχαίοι Αθηναίοι θεωρούσαν πως η διοίκηση του οίκου, δηλαδή η οικονομία, με άλλα λόγια η ορθή κατανομή και διαχείριση όλων όσα έχουν σχέση με τον οίκο, δεν ήταν νοητή χωρίς γνώση στοιχειώδους αριθμητικής, ανάγνωσης και γραφής και, τέλος, χωρίς, έστω

λιγοστή, ανθρωπιστική καλλιέργεια μέσα από την ποίηση και τη μουσική, πράγματα που οδηγούσαν στη «σωφροσύνη» το ιδεώδες για την Αθηναία γυναίκα.»

Μ. Σπ. Καραμπάγια, Ντ. Σπ. Καραμπάγια, (2000) *Αρχαία Ελλάδα, ο τόπος και οι άνθρωποι*, Ανθολόγιο Β΄Γυμνασίου, Αθήνα :ΟΕΔΒ, σ.σ. 47-48